

Vývoj a súčasný stav Katedry ekológie a environmentalistiky FPV UKF v Nitre

Pri zabezpečovaní výchovy a vzdelávania na Univerzite Konštantína Filozofa (UKF) v Nitre po r. 1990 bol stanovený cieľ prispieť k rozvoju ekológie a environmentalistiky a inovovať program Fakulty prírodných vied. Toto rozhodnutie podporovala existencia a možná spolupráca i pomoc nitrianskeho pracoviska Ústavu krajinnej ekológie SAV.

K základným podmienkam pri výchove učiteľov pre základné a stredné školy v predmete environmentálna ekológia patrilo vytvorenie Katedry ekológie a environmentalistiky (KEaE) Fakulty prírodných vied (FPV) vtedy Vysoké školy pedagogickej (1993), ako spoločného pracoviska s ÚKE SAV v Nitre.

V šk. r. 1993/1994 začal proces prípravy zriadenia katedry vypracovaním učebného programu pre odbor Ekológia, zabezpečením priestorov na výučbu a zabezpečením odborných pedagogických pracovníkov. Činnosť KEaE začala 1. 1. 1994 s najnutnejším personálnym obsadením v priestoroch pracoviska ÚKE SAV v Nitre.

Prvých 25 študentov nastúpilo do prvého ročníka v šk. r. 1994/1995. Už v nasledujúcom školskom roku sa záujem o štúdium odboru Environmentálna ekológia podstatne zvýšil, prihlásilo sa 250 absolventov stredných škôl, avšak prijatých bolo iba 37 – vzhľadom na zvyšujúci sa počet poslucháčov bola prvoradá otázka priestorov. ÚKE SAV poskytol katedre konferenčnú miestnosť ako dočasné riešenie. Trvalé sídlo získala KEaE už v šk. r. 1996/1997

(po dokončení rekonštrukcie budovy) v Biologickom centre FPV UKF na Nábřeží mládeže. V treťom roku výučby (1996/1997) sa prihlásilo už 350 záujmcov o štúdium, prijatých bolo 65, do druhého ročníka postúpilo 32 a do tretieho 17 študentov. V nasledujúcom školskom roku sa na katedre pripravovalo na učiteľské povolanie dovedna už 191 študentov. V šk. r. 1998/1999 sa naplnil prvý päťročný cyklus vysokoškolského štúdia v odbore Environmentálna ekológia s počtom 214 poslucháčov denného štúdia. Katedra zároveň otvorila externé trojročné bakalárske štúdium v študijnom odbore Životné prostredie – environmentalistika, ktoré navštevuje 44 študentov. V šk. r. 1999/2000 sa pripravovalo na KEaE v dennom štúdiu v učiteľskom smere 247 poslucháčov, v bakalárskom 74 a otvorilo sa aj jednodborové magisterské štúdium environmentálnej ekológie, v rámci ktorého katedra v tomto šk. r. prijala prvých 25 poslucháčov.

Rôznorodosť študijných odborov dopĺňa aj rekvalifikačné štúdium v predmete ekológia pre učiteľov základných a stredných škôl. KEaE v súčasnosti dosiahla štandard kvalifikovanosti vysokoškolskej katedry a získala akreditáciu potrebné spôsobilosti na magisterské štúdium v odbore Učiteľstvo ekológie a environmentalistiky, bakalárske štúdium Životné prostredie – environmentalistika, jednodborové štúdium Environmentálna ekológia, doktorandské štúdium v odbore Environmentalistika a pre habilitáciu docentov a inauguráciu profeso-

rov v odbore Environmentálna ekológia. V týchto odboroch sa môžu na katedre konať rigorózne skúšky a získať akademický titul PaedDr., resp. RNDr.

Vďaka invencii a bohatej tvorivosti vedúceho katedry prof. Milana Ružičku, vstúpil do výučby nový prvok – praktické seminárne štúdium v letnom semestri druhého ročníka, ktoré sa člení na dvojsemestrálny malý seminár a trojsemestrálny veľký seminár, vyúsťujúci do diplomového seminára. Študenti tým získavajú možnosť, ale i povinnosť samostatného a tvorivého vzdelávania a nadobúdajú zručnosti riešením praktických ekologických úloh a problémov.

Obsahom štúdia ekológie a environmentalistiky, a zároveň jeho cieľom, je získať teoretické základy i schopnosť uplatniť poznatky aj v mimoškolskej činnosti zameranej na ochranu prírody a životného prostredia. K didaktickej príprave patrí i získanie schopnosti nadviazať kontakt žiak–učiteľ. Preto pedagogickí pracovníci vstúpujú základné didaktické spôsobilosti v oblasti vnútornej motivácie žiakov praktickým výcvikom, spoločne s poslucháčmi riešia projektové úlohy, organizujú tvorivé dielne, ekologické hry, učia ich viesť ekologické a ochrannárske krúžky, organizovať dôležité ochrannárske aktivity. Tieto praktické činnosti organizuje katedra za účasti a osobného vkladu každého pedagóga, aby sa v praxi spontánne vytváral vzťah pedagóg–študent, aby ho prostredníctvom vlastného poznania a vlastnej skúsenosti mohli budúci učitelia preniesť do svojej pedagogickej činnosti.

KEaE za šesť rokov svojej existencie pripravila a zorganizovala:

- terénne prieskumy v rámci výučby na rôznych miestach SR (Nitra a jej okolie, Východná, CHKO Biele Karpaty, Považské Podolie),
- každoročnú účasť študentov (v rámci terénnych prác) v Stredisku

- ekologickéj výchovy a etiky "SEVER" Horní Maršov v Krkonoších v ČR,
- úspešné katedrové kolá ŠVOČ (od r. 1997), – Deň Zeme v Nitre a Piešťanoch,
- založenie "Spolku priateľov túlavých topánok", ktorého náplňou sú viacdenné pobyty v skromných prírodných podmienkach,

- besedy a premietania diapozitívov z rôznych častí sveta,
- vydávanie vlastného časopisu,
- prvý a druhý imatrikulačný ples KEaE,
- volejbalový turnaj študentov a pedagógov KEaE.

Oľga Kopcová
Pavína Mišíková
Zuzana Pucherová

Dvesto rokov zoológa Petiana

"Príroda je božská záhrada, jej skúmatelia sú sluhovia Boží".

Ján Šalamún Petian-Petényi

Uplynulý rok sa niesol v znamení dvojstého výročia narodenia Jána Šalamúna Dobromíra (Dobromila) Petiana-Petényiho (30. 7. 1799 Ábelová – 3. 10. 1855 Budapešť), považovaného za zakladateľa modernej ornitológie a vedeckej faunistiky v bývalom Uhorsku i priekopníka ochrany fauny a prírody. Uskutočnilo sa viacero podujatí, venovaných spomienke na túto stále nie celkom docenenú a dodnes pomerne málo známou osobnosť.

Skromný a mimoriadne pracovitý ábelovský rodák dokázal počas svojho 56-ročného života vyorať skutočne hlbokú a trvalú brázdú. Petian, ktorý sa r. 1846 stal dopisujúcim členom Uhorskej akadémie vied i viacerých zahraničných vedeckých spoločností, sa venoval najmä ornitológii. Okrem nej sa zaoberal aj výskumom rýb a cicavcov či štúdiom problematiky pravekých zvierat. Mnohé druhy živočíchov poprední zoológovia nazvali jeho menom, ako prejav trvalej úcty k dielu tohto významného vedca – zoológa. Petian patril tiež k priekopníkom ochrany živočíchov, pričom zbieral aj ľudové mená jednotlivých druhov. Napríklad štúdiou r. 1847 sa ozval v prospech vymierajúcich

zubrov a bobrov. Ešte predtým v práci, ktorej skrátaná verzia vyšla r. 1845 v 5. zväzku zborníka uhorských lekárov a prírodovedcov, poukázal okrem iného na skutočnosť, že všetky nevypočítateľné škody, ktoré vznikli porušením prírodného stavu jednotlivých druhov živočíchov, či už strieľaním alebo odchytom, naru-

šujú prirodzenú rovnováhu v svetovom systéme, a tak vedú aj k podstatnému znižovaniu bohatstva prírody, nielen čo do kvality, ale aj do kvantity. V závere napísal: *"Odporúčam zavedenie všeobecnej výučby prírodných vied vo všetkých školách našej vlasti... Na zabránenie ničenia prírodných častí, vzácných z hľadiska vedeckého, kultúrneho a národohospodárskeho, mali by byť vyhlásené zákony a nariadenia a tiež určené aj pokuty, s možnosťou policajného zákroku, ba dokonca i uväznenia tých, ktorí ničia prírodu našej vlasti, medzi nimi i tých, ktorí hubia alebo trýznia živočíšstvo, alebo inak sa neľudsky prejavujú."*

Petianovi ako ornitológovi bola venovaná 11. stredoslovenská ornitologická konferencia s medzinárodnou účasťou **Vtáky Slovenska: Stav poznania regiónov a druhov**, ktorá sa konala vo Zvolene v dňoch 12.–13. 2. 1999.

Pri príležitosti dvojstého výročia narodenia tejto významnej osobnosti sa v Ábelovej, Petianovej rodnej obci, uskutočnilo Stretnutie prírodovedcov **Ostrôžky 1999**, zamerané na výskum a prieskum prí-

